

Estonia ooper „Carmen“ (1982), kus Urve Tauts kehastas Carmenit ja Hendrik Krumm Don José. Urve Tautsi armastatuim roll ongi Carmen, keda ta on mänginud kolmes lavastuses.

METSOSOPRAN JA PEDAGOOG URVE TAUTS

- Sündinud 2. XI 1935 Pärnus.
- Õppis 1950–53 Pärnu lastemuusikakoolis Klaudia Taevi käe all laulmist, lõpetas 1954 Pärnu 1. keskkooli, 1958. aastal Tallinna muusikakooli ja 1963. aastal Tallinna riikliku konservatooriumi.
- Laulnud 1955–60 Estonia teatri kooris, olnud 1960–2001 samas solist.
- Mänginud üle 70 ooperirolli, suure hääleulatuse tõttu ka sopraniosi.
- Töötanud ühtlasi laulpedagoogina 1974–78 Georg Otsa nimelises Tallinna muusikakoolis ja 1978–2002 Eesti muusikaakadeemias (aastast 1985 dotsent, aastast 2002 emeritdotsent).
- Esinenud kodu- ja välismaal nii kammerlaulja kui ka vokaalsümfooniiliste suurvormide solistina
- Olnud meistersportlane akadeemilises sõudmises.
- Eesti NSV teeneline kunstnik (1968), Eesti NSV rahvakunstnik (1974), Eesti teatri aastaauhind 1969, Georg Otsa preemia 1980, Eesti Rahvuskultuuri Fondi nõukogu eristipendium 2016.
- Urve Tautsi abikaasa oli muusik ja helilooja Ülo Raudmäe, neil on kaks last, poeg Jukka ja tütar Ave.

Moehuviline diiva ja luksuslikud kostüümid

Urve isa oli 43aastane, kui vähki suri. Maha jäi abikaasa kolme tütreaga, vanim neist 11aastane, keskmine seitse aastat vana ja kõige noorem kahekuune. „Ema oli kuldsete kätega õmbleja ning oskas ka koosneritööd,“ jutustab Urve. „Mina olin modelliks, aga mul olid ka õmblemiskohustused – tegin seest ja alt ääri ja patšokke. Õppisin mamma kõrvalt väga palju ja õmblesin endale ja lastele hiljemgi riideid. Mulle väga meeldib mood.“

Urve kõige armsam lavakostüüm, Eboli must, vaelevate hispaania krae ja käetistega kleit ooperist „Don Carlos“ (pildil), on praegu eksponeeritud rahvusopera Estonia jalutusfuajees. Selle „Don Carlose“ musta, luksusliku ilmeiga kleidi ees võiks Urve seista tunde ja lihtsalt imetleda. „Sel ajal ei olnud ju peeni kangaid ja seetõttu tuli kõik leiutada,“ kõneleb ta uhkusega hääles.

„Ning kõik need rüüsid ja aplikatsioonid on käsitsi tehtud. Imeilus!“ Tolle vapustava tualeti kujundas kunstnik Eldor Renter. „Tema oli võrratu kunstnik,“ kiidab Urve. „Tema pani naised ajastatuult riidesse niimoodi, et me tundisime ennast kaunitaridena. Tõesti, mul on vedanud. Ooperis „Luisa Miller“ olid mul võrratud kostüümid, samamoodi „Don Carloses“.“

Hea sõnaga meenutab Urve ka oma kostüümi Verdi „La traviata“, kus ta kehastas Florat. Uhke krinoliiniga kostüüm tõmbas mõrtsuka löögi enda peale. „Pidin surma saama, aga kleit päästis mind!“ hüüatab ta. „Enne Flora balli pilti tuli eesriie ette ja ülevalt alla langes raudne stange, minust napilt mööda. Tundsin ainult, et näo eest midagi mööda vihises ja mööda krinoliini alla libises. Kõik ahhetasid ja ohhetasid, kuid mina ei saanud aega šokis olla – kohe pidi eesriie lahti minema ja etendus jätkus.“

uuesti alla hüppama. See oli omamoodi väga huvitav ja tore osa ning mulle meeldis see.

Kõik on ju erinevad rollid – näiteks Richard Strauss'i ooper „Roosikavalier“ kus olin Octavian, 19aastane aadlinoormees ja armastasin endast pea poole vanemat marsaliprouat. Olin väga seksikas ja kergelt armuv noormees! Maarja Haamer oli marssaliproua. Klaviiris oli ette märgitud, et laval on voodistseen ja sellega läks väga palju aega. Amele seal oma hea sõbranna Maarja! Kunstnik Eldor Renteril oli nii seatud, et voodi kohal olid peeglid ja meie vaatasi-

me sealt siis, mismoodi seal all ameleme. Naersime, aga lõpuks harjusime ära.

Artist, see ju kannatab kõik välja, üks-kõik, mida lavastaja nõuab.

Muidugi, ikka peab tegema ju. Ega lavastaja midagi peale sundinud, mäng peab ju tulema sujuvalt. Sa ju ei mõtle, et jumal küll, nüüd tuleb see voodistseen! Oo ei, sa oled ju selle sees. Pean ütlema, et olen vahel isegi õnge läinud lavaeluga. Näiteks Verdi ooperis „Rigoletto“ olin mägiröövvel Maddalena. Tuleb sinna märke hertsog, kes on määratud hukkamisele – röövliivärk. Mina aga

armun temasse ja meil on stseen, kus lõõn ennast laiali laua peale. Ning hertsog, Hendrik Krumm, kes oli mulle kui oma vennake, peab hakkama mind mudima. Mina ütlen: „Tee midagi! Tee midagi!“

Järgmisel etendusel Hendrik muudkui mudib ja mudib, stseen laabub väga hästi. Hendrik veab mind siis kättpidi üles oma tupp. Mina muudkui lähen, ehkki pean varsti edasi laulma. Hendrik sisistab läbi hammaste: „Kurat, kus sa tuled?! Said sa nüüd, liiga palju mudisin!“ Sain ruttu tagasi! See oli täielik maagia, nagu muusikaski – ega ma siis väljapool muusikat läinud Hendrikuga kaasa! Olin nii selle sees, et ei teagi, kas oleksin lõpuks lavalt välja läinud?!

Ju siis läksite oma rolliga väga hoogu, kui kippusite lugu ümber lavastama.

Eks see ole, „Carmeniga“ oli mul Tartus niimoodi, et laulsin ning olingi kui Carmen ise, mitte mina. Ma ei taha öelda, et olen vägev näitleja. Jumala pärast, seda ei maksa arvata, aga ma läksin etenduse sisse niimoodi, nagu oleksin ise see inimene, keda mängisin.

Igas ooperis seda ei juhtu, pigem nendega, milles oled sügavalt sees. Carmen, looduslaps, nagu ta oli, siis see karakter mulle väga sobis. Eks minagi ole looduslaps.

Arvestades, et „Carmeniga“ lõpetasite konservatooriumi ja kehastasite toda mustlannat kaks korda veel, näib, et see roll on teid eluaeg saatnud.

„Carmeni“ asi on mul olnud ammu-ammu: kui juba seda muusikat kuulsin, tekkisid külmavärinad. Öeldakse, et „liblikad kõhus“ ja „Carmeniga“ see nii on. Ega siis „Carmeni“ tegelaste valik, Hendrik Krumm don Joséna ja mina Carmenina, ei tulnud juhuslikult. Mõlemad olime sellest varemgi rääkinud, teinud Hendriku juures ühiskuulamisid. Ta oli Soomest ostnud vägevad kõlarid ning kui koos muusikat kuulasime, panime selle põhja.

Olime Hendrikuga väga head sõbrad ning kui lavastaja Udo Väljaots ei jõudnud neljanda vaatuse lõpustseeni seada, siis läksime meie Hendrikuga teise proovisaali ja seadsime selle kahekesi ära. See jäigi niimoodi.

Teil oli Hendrikuga sarnane vereringe?

Tundub küll, ehkki olime väikestviisi vastandid ka. Arutasime asju, võisime ka eriarvamustel olla, aga lõpuks oli meil kõik üks. Lavastaja paneb ju paika kõik misantstseenid, nii oli ka Paul Mägi „Trubaduuri“ga. Võisime kohe üles tõusta, laulda ja minna lavale mängima. See oli meil üdini selge. Sama oli Verdi „Maskiballiga“.

Esimest korda käisime teatriga Helsingis 1967. aastal, kui olid Eesti NSV kultuuripäevad Soomes. Estonia esitas seal Tšaikovski balleti „Luikede järv“ ja Verdi „Maskiballi“ – andsime kaks etendust. Väga hästi võeti vastu, ajakirjanduses olid head arvustused.

Mis laev toona estoonlasi Helsingisse viis?

Vanemuine. See oli selline vildakas laev. Kõik naersid, kui nägid, sest see laev oli natukene viltu. (Naerab.) See oli Vanemuise eripära. Minul, pean ütlema, oli Vanemuise peal kapten Karl Leemet. Millegipärast olin mina tema lemmik. Alati kutsuti mind infolauda, mulle anti kajut ja hommikusöök. Mõtlesin, mida mina vastutasuks võiks talle ulatada. Kinkisin talle siis oma esimese vinüülplaadi ja luksuslikus pakendis sigari. Ei tea, kust ma selle peale tulini?! Kapten vaatab mind ja küsib: „Kust te seda teadsite, et kaptenile tavaliselt kingitakseki sigarit?“ Tema kinkis mulle aga ümmarguse šokolaadikarbi – praegu on seal mu õmblusasad.

Nagu taipan, olite teie kapteni silma- ja kõrvarööm?

Ma ei tea, kuidas seda nimetada. Aga kaks Soomest tagasisõitu on olnud emotsionaalselt rasked. Üks siis, kui Helsingist toodi Tallinna maletaja Paul Kerese sark. Teine siis, kui mind kutsuti Tampere ooperisse Verdi „Trubaduuri“ Azucenat laulma. Teised olid soome solistid, dublantidega. Mina olin üks osa peal. Peeter Lilje oli alati meil proovis, kõik läks väga hästi. Esimese orkestriproovi ajal kutsus Peeter mind saa-

li kuulama, pärast esimest vaatust pööras Peeter ümber ja viipas mulle. Järgmisel hommikul, kui ootasime teda proovi, tuli teade, et Peeter suri. See oli kole, kõikidele väga-väga kole ning suur löök.

Uut dirigenti oli vaja ja soomlased pakusid, et see võiks olla eestlane. Peetri asemele kutsuti dirigent Paul Mägi.

Teie olite ilmselgelt üks dirigent Lilje soliste.

Tegime temaga väga palju kontserte, ka Oulus 1992. aastal. Elgari, Mozarti, Beethoveni, Mahleri ja Tobiase teosed. Peeter oli esimene, kes 1980. aastatel julges Rudolf Tobiase „Joonase lähetamise“ lavale tuua. Lisaks veel kümnekond ooperilavastust ja hulk etendusi.

Sellepärast ka oma viimase plaadi „Merepildid suveöös“, millel on Elgari „Merepildid“, Berlioz'i „Suveööd“ ja Margarete romanss „Armastuse hõõguv leek“, pühendasin Peetri 70. sünniaastapäevale. Mul oli Peetri ja ERSOga nagu üks hingamine.

Kui Peeter Lilje suri, kaotasite teie oma südamest suure killu?

Üks tükk südamest oli kui välja kistud. Arvan, et see oli suur õnn Peetriga töötada. Mul on teisi väga häid dirigente olnud – Neeme Järvi, Eri Klas, Jüri Alpernten, Paul Mägi, Vello Pähn, Arvo Volmer, Erich Kölar... Kõik nad on toredad, kuid Peetriga oli mul kõige parem kontakt. Klappisime.

Kord ütlesin Peetritele, et tal on väga hea romantiline soon, tema vaidles vastu, et ei ole. Ütlesin: „Ära salga, on küll!“; sest ega ta ilma romantilise sooneta oleks noid vokaalsükleid kavva võtnud. Ega romantika ole üksnes õhkamine, romantikas on ju ka dramaatikat ning see annab lauljale nii palju võimalusi. Mitte ainult muusika, vaid ka sõnaga. Elgaril ja Berliozil on näiteks geniaalsed tekstid, mille sisse minna. Pinnapealselt ei lähe ma kunagi ühegi teose juurde, tuleb väga püüda.

Teie, mulle tundub, olete pinnapealsusest sama kaugel kui Kuu Päikesest. Kui te koolitüdrukunagi sõudesporti tegite, siis ikka põhjalikult. Kõnelemata siis lavatööst.

Ma olen väga emotsionaalne, nutust naeruni välja. Annad õhtul etenduse, lähed koju, elad öösel sama etenduse veel korra läbi – see käib kõigil artistidel asja juurde. Ma ei tea, kuidas nüüdsel ajal teatris on, aga meil oli väga tihti seltsielu. Suhtlesime mitte ainult teatrilaval, vaid meil oli kombeks peale etendust minna alla kohvikusse juttu ajama. Praegugi suhtleme endiste kolleegidega kogu aeg, sest Estonia oli meie teine kodu. Vahel isegi esimene.

Abikaasagagi tutvusite teatris ning olen üsna kindel, et andunud estoonlastena veetsite kodus vähem aega kui teatrimajas.

Eks perekond natukene kannatas, aga jumal tänatud, minu abikaasa Ülo Raudmäe oli ju ka teatriinimene, mängis orkestris trombooni ning tegi ka heliloomingut. Ema aitas mind väga palju ja noorem õekene, klaasikunstnik Elve Tauts. Tema suunas ka mu tüdarta Avet ja poeg Jukka joonistama. Ave ja Jukka kasvasid Estonia kulisside taga suureks. Jukka käis veel Lemme Krimmi laste teatringis ja mängis seal „Sööbikut ja Pisiikut“. Käisin nende etendustel, Jukka oli vahva Pisik. Ta õppis ka klaveri- ja tromboonimängu, kuid jättis need sinnapaika. Kumbki lastest pole oma elu teatriga sidunud.

Millal te ise viimati laulsite?

Linnar Priimägi on sihukene mees, kes võttis mind Pärnusse Verdi ooperisse „Rigoletto“ krahvinna Ceprano osasse. Aasta oli 2003. Minu esimene osa oli ka juhuslikult krahvinna Ceprano 1957. aastal. Järgmisel aastal tuli mul Estonias seitse ooperit järjest! See „Rigoletto“ oli minu viimane ooperirool. Olen öelnud Linnarile: „Sa panid mu raami sisse, raamisid mu elu ära!“ Esimene roll oli mul krahvinna Ceprano ja viimane ka. Kõik vahepeal tehtud rollid jäid pildi sisse.

Enam hing lavale ei ihka?

Ei. See, mis oli, see oli. Pean ütlema, et olin ikkagi päris õnnelik inimene. Nii teatri- kui kontserdilaval. Igal pool. Kõik need tahud on mu elu kaunistanud.